

Silvia Porubánová
výkonná riaditeľka

V Bratislave, dňa 5. júna 2023

Vážená pani poslankyňa Národnej rady Slovenskej republiky,

dovoľte mi obrátiť sa na Vás v mene Slovenského národného strediska pre ľudské práva (ďalej len „Stredisko“) v súvislosti s **návrhom poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Petra Polláka na vydanie zákona o jednorazovom finančnom odškodnení osôb sterilizovaných v rozpore s právom a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov**, parlamentná tlač č. 1593 (ďalej len „návrh zákona“), schváleným Národnou radou Slovenskej republiky dňa 23. mája 2023 v prvom čítaní.

Stredisko je vnútroštátnou inštitúciou na podporu a ochranu ľudských práv zriadenou zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva. V súlade so zákonom č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon), v znení neskorších predpisov plní Stredisko zároveň mandát antidiskriminačného orgánu. Hlavným poslaním Strediska je sledovať a vyhodnocovať uplatňovanie ľudských práv a základných slobôd, vrátane zásady rovného zaobchádzania v Slovenskej republike.

Stredisko vníma pozitívne návrh zákona ako signál dištancovania sa od vážnych porušení ľudských práv (najmä) rómskych žien v minulosti a dôležitý krok k spravodlivosti pre obeť nútených sterilizácií formou odškodnenia. Návrh zákona má však niektoré nedostatky, ktoré Stredisko navrhuje odstrániť v rámci prebiehajúceho legislatívneho procesu. Tieto pripomienky Stredisko vznieslo aj v rámci medzirezortného pripomienkového konania k legislatívnemu zámeru zákona o jednorazovom finančnom odškodnení žien sterilizovaných v rozpore s právom (LP/2023/64) predloženým Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky.

1) Spôsob uplatnenia nároku na odškodnenie (§ 4)

Stredisko navrhuje, aby **lehota na podanie žiadosti o priznanie nároku bola stanovená na päť rokov (§ 4 (2))**– navrhujeme zmeniť termín na uplatnenie nároku vo forme písomnej žiadosti najneskôr do 31. decembra 2028 (miesto do 31. decembra 2025). Stredisko navrhuje, aby **rozhodovacím orgánom v konaní o priznanie odškodnenia bolo Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky**, namiesto navrhovaného Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky (**§ 4 (2)**). Stredisko takisto navrhuje, aby písomná žiadosť o odškodnenie **mohla byť podaná aj v jazykoch národnostných menšín (§ 4 (3))**. Stredisko navrhuje v paragrafovom znení zákona explicitne vymedziť tzv. fikciu nezákonnej sterilizácie.

Zdôvodnenie:

a) k lehote na podanie žiadosti: Dvojročnú lehotu Stredisko nepovažuje za dostačujúcu s ohľadom na skutočnosť, že poškodenými sú predovšetkým ženy zo sociálne vylúčeného prostredia, u ktorých sa môže predpokladať sťažený prístup k informáciám o možnostiach uplatnenia si nároku a iné dodatočné finančné, sociálne alebo jazykové bariéry. Stanovenie dvojročnej lehoty na uplatnenie nároku na jednorazové finančné odškodnenie nezodpovedá ani dĺžke všeobecnej premlčacej lehoty v zmysle Občianskeho zákonníka. Z dôvodu už zmienenej prirodzene sťaženej dostupnosti informácií pre poškodené ženy a predpokladanú vyššiu náročnosť administratívneho postupu pre osoby zo sociálne znevýhodneného prostredia, navrhuje Stredisko stanovenie premlčacej lehoty, ktorá je dlhšia ako všeobecná trojročná premlčacia lehota, a to v dĺžke 5 rokov.

b) k rozhodovaciemu orgánu v konaní o priznaní odškodnenia: Vzhľadom na právne špecifiká problematiky odškodňovania obetí nezákonných sterilizácií, považuje Stredisko za vhodnejšie zaradenie predmetnej agendy rozhodovania o poskytovaní odškodnenia priamo pod rezort Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Stredisko vychádza okrem právneho charakteru otázok spojených s posudzovaním priznania nároku aj zo skutočnosti, že Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky v zmysle zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov taktiež rozhoduje o poskytnutí odškodnenia obetí násilných trestných činov a teda má odborný a personálny potenciál aj na riešenie tejto problematiky.

c) k prekonaniu jazykových a iných dodatočných bariér: Berúc do úvahy národnostný a etnický pôvod potenciálnych žiadateľiek a žiadateľov, Stredisko navrhuje, aby žiadosť mohla byť podaná aj v jazyku národnostných menšín. Administratívno-finančné náklady na vybavenie žiadosti podanej v jazyku národnostnej menšiny bude znášať rozhodovací orgán. Stredisko takisto navrhuje aby oprávnené orgány, ktoré sú povinné prijímať žiadosti o priznanie nároku a poskytnúť asistenciu žiadateľom a žiadateľkám mali dostatočnú personálnu kapacitu na poskytovanie asistencie aj

v jazykoch národnostných menšín a tlačivo žiadosti o priznanie nároku bolo takisto poskytnuté v jazykoch národnostných menšín a poskytnuté pre žiadateľov a žiadateľky bezodplatne na prekonanie administratívnych a jazykových bariér pre žiadateľov a žiadateľky (§ 4 (5)). Nad rámec návrhu zákona Stredisko odporúča aj zrealizovať informačnú kampaň aj v jazykoch národnostných menšín pre potenciálne obeť nezákonných sterilizácií (aj s ohľadom na navrhovanú krátku dvojročnú lehotu na podávanie žiadostí). Zvýšenie informovanosti, odstránenie finančných prekážok a predĺženie času na podanie žiadostí o odškodnenie, a tým uľahčenie prístupu k spravodlivosti, je aj v súlade s poslednými záverečnými odporúčaniami adresovanými Slovenskej republike Výborom OSN pre odstránenie diskriminácie žien v máji 2023¹ a záverečnými odporúčaniami Výboru OSN proti mučeniu z mája 2023.²

d) k fikcii nezákonnej sterilizácie: Pri posudzovaní žiadosti o poskytnutie jednorazového finančného odškodnenia musí byť zohľadnená skutočnosť, že žiadatelia a žiadateľky vzhľadom na časový odstup od vykonania zákroku nemusia disponovať, respektíve mať prístup k zdravotnej dokumentácii alebo listinným dokladom potvrdzujúcim podstúpenie sterilizačného zákroku, prípadne táto dokumentácia bola zničená. Z uvedeného dôvodu navrhuje SNSLP v pripravovanej právnej úprave priame zakotvenie fikcie nezákonnej sterilizácie, teda zakotvenie predpokladu, že zákrok bol žiadateľke alebo žiadateľovi vykonaný v rozpore s právom, ak rozhodovací orgán nepreukáže opak.

2) Výška odškodnenia (§ 5)

Stredisko navrhuje upraviť výšku odškodnenia na 10 000 eur z navrhovanej výšky odškodnenia 5 000 eur.

Zdôvodnenie:

Závažnosť spôsobenej ujmy jednoznačne odôvodňuje priznanie vyššej sumy náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Pri stanovovaní výšky sumy jednorazového finančného odškodnenia považuje Stredisko za vhodné vychádzať zo súm priznaných poškodeným v prípadoch nezákonných sterilizácií rozhodnutiami vnútroštátnych a medzinárodných súdov a tiež z výšky sumy odškodnenia priznávaných obetiam nezákonných sterilizácií v zmysle zákona č. zákon č. 297/2021 Sb. v Českej republike. V Českej republike bola výška jednorazového finančného odškodnenia stanovená na 300 000 českých korún, čo momentálne predstavuje 12 732 eur. Výrazne vyššia bola suma, ktorú priznal obetiam nezákonných sterilizácií Európsky súd pre ľudské práva. Zohľadňujúc závažnosť a nezvratnosť zásahu do práv poškodených osôb, ako aj dlhšie

¹ Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien: *Záverečné odporúčania k siedmej periodickej správe Slovenska*, 30 máj 2023, CEDAW/C/SVK/CO/7, bod 43 (c).

² Výbor OSN proti mučeniu: *Záverečné odporúčania k štvrtej periodickej správe Slovenska*, 12 máj 2023, CAT/C/SVK/CO/4, bod 24.

časové obdobie, ktoré uplynulo, kým sa obetiam zabezpečil prístup k spravodlivosti a odškodnenie, nepovažuje Stredisko stanovenie paušálnej jednorazovej sumy vo výške 5 000 eur za primerané a proporcionálne k závažnosti porušení ľudských práv dotknutých obetí. Vo svojich záverečných odporúčaniach Slovenskej republiky odporučil tiež Výbor OSN proti mučeniu, aby poskytnuté odškodnenie bolo úmerné ujme, ktorú utrpeli obeť, berúc do úvahy odškodnenia priznávané v podobných prípadoch v regióne, vrátane tých, ktoré priznal v prípadoch nezákonných sterilizácií Európsky súd pre ľudské práva.³

Vážená pani poslankyňa Národnej rady Slovenskej republiky,

dovoľte mi požiadať Vás, aby ste zohľadnili vyššie spomenuté pripomienky počas prerokovania návrhu zákona. Stredisko je pripravené poskytnúť Vám v prípade ďalších otázok súčinnosť a potrebné informácie.

S úctou,

³ Výbor OSN proti mučeniu: *Záverečné odporúčania k štvrtej periodickej správe Slovenska*, 12 máj 2023, CAT/C/SVK/CO/4, bod 24.